

ФАНДРАЙЗИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Анотація: у статті досліджено актуальні проблема зменшення державного фінансування закладів вищої освіти в Україні в умовах економічної кризи, що призводить до нестачі ресурсів для забезпечення якісних освітніх послуг. Для збереження конкурентоспроможності та розвитку потрібні нові моделі та джерела фінансування. Проведено аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду в галузі фандрайзингу в освіті.

Ключові слова: фандрайзинг, конкурентоспроможність, заклади вищої освіти, фінансування, освітні послуги.

Abstract: the actual problem of reducing state funding of higher education institutions in Ukraine in the context of the economic crisis, which leads to a lack of resources to provide quality educational services. To maintain competitiveness and development, new models and sources of financing are needed. An analysis of foreign and domestic experience in the field of fundraising in education.

Keywords: fundraising, competitiveness, higher education institutions, financing, educational services.

В сучасних соціально-економічних умовах, що характеризуються кризовим станом, державне фінансування закладів вищої освіти в Україні суттєво зменшується, в той час, як витрати лише зростають. Тому, щоб надавати якісні освітні послуги та залишатися конкурентоспроможними, виникає потреба у пошуку нових моделей та джерел фінансування. Так, все більшої актуальності для закладів вищої освіти набуває фандрайзинг як інструмент залучення додаткових коштів для забезпечення фінансової стабільності та розвитку.

Вивчення сутності, методології та особливостей фандрайзингової діяльності для фінансування закладів вищої освіти є предметом дослідження чималої кількості зарубіжних науковців: Е. Аткінсона, Г. Беккера, Д. Брайсона, А.Дугласа, Т. Манна, Д. Нортонна, Е.Тоффлера, Р. Чана та інших.

В Україні вивченню можливостей використання фандрайзингу для галузі вищої освіти присвячено наукові праці таких вчених як: Т. Боголіб, А. Даниленко, Я. Кобушко, А. Красулі, Л. Ноздріної, а також А. Соколовой.

Не зважаючи на достатню кількість наукових робіт у даній сфері, залишається чимало не досліджених питань щодо механізмів використання фандрайзингу в системі вищої освіти.

Фандрайзинг - це процес збору коштів для фінансування певного проєкту або діяльності. Він є ефективним інструментом, що дозволяє залучити додаткові ресурси для розвитку бізнесу, підтримки державних установ та некомерційних організацій, вирішення соціально значущих проблем чи реалізації науково-дослідницьких проєктів [1].

При цьому залучення ресурсів відбувається через приватних донорів, грантові фонди, громадські та благодійні організації, міжнародну допомогу, краудфандингові платформи або ж пожертви, зібрані на заходах.

Для освітньої галузі фандрайзинг надає наступні можливості:

- залучення зовнішнього фінансування, зокрема для реалізації навчальних, наукових або інноваційних проєктів;
- підтримка науково-дослідної діяльності;
- фінансування стипендій та інших форм підтримки студентів;
- розвиток партнерства, обмін досвідом та налагоджування зв'язків;
- підвищення іміджу та довіри до закладу [1, 2].

У зв'язку із зменшенням бюджетного фінансування освітньої галузі, багато закордонних закладів вищої освіти змінюють модель фінансування, зміщуючи акцент на залучення приватних

інвестицій. Все це сприяє використанню можливостей фандрайзингу.

Вперше цей інструмент фінансування закладів набув широкого розповсюдження у США. Наразі провідні університети даної країни мають довгу історію успішного фандрайзингу та знаходяться серед найбільших отримувачів пожертвувань у світі. За даними асоціації CASE, загальна сума пожертвувань коледжам та університетам США у 2021 році склала 52,9 мільярда доларів, порівняно з 49,5 мільярдами доларів у 2020 році [3].

Залучення коштів від донорів має значний вплив на розвиток цих закладів, допомагаючи їм забезпечити доступ до фінансових ресурсів на реалізацію нових проєктів та програм, покращення умов навчання та науково-дослідної діяльності, розвиток інфраструктури та технічного оснащення. Це було б неможливо реалізувати бюджетними коштами.

Досвід США та Великої Британії показує важливість вибору оптимальної моделі залучення коштів. Зокрема у США присутня висока автономія університетів, яка дозволяє керівництву закладів самостійно обирати джерела та стратегію фандрайзингу. Тоді як у Великій Британії застосовується схема узгодженого фінансування, що сприяє проведенню діалогу уряду з представниками вищої освіти та забезпечує державне фінансування, що пропорційне успіхам у фандрайзингу [1, 2].

Останнім часом поширеною тенденцією серед університетів цих країн є використання онлайн-фандрайзингу, що є одним з найбільш доступних та ефективних способів залучення коштів, особливо серед випускників вищих навчальних закладів. У США випускники закладів є найбільшими прихильниками фандрайзингу, складаючи близько 70-80% усіх донорів [2].

В українських закладах вищої освіти також є чимало прикладів використання фандрайзингу, насамперед це отримання грантів від міжнародних організацій, зокрема Європейського Союзу. Також багато установ вищої освіти успішно залучають кошти на проведення досліджень та проєктів спільно з іноземними партнерами.

Однак ефективне функціонування фандрайзингу в галузі вищої освіти України має наступні перешкоди:

- недосконалість законодавчої бази, яка б дозволила закладам вищої освіти проводити фандрайзингову діяльність;
- відсутність податкових пільг, що стимулюють розвиток та популярність фандрайзингу;
- слабка диференціація серед університетів;
- недостатня відкритість та прозорість управління фінансовими ресурсами, що може призвести до недовіри громадськості;
- низький рівень культури благодійництва та фандрайзингу в суспільстві [1, 2].

Для вирішення виявлених проблем фандрайзингу у сфері вищої освіти України доцільним є проведення комплексної роботи щодо аналізу причин і шляхів подолання перешкод, а також вивчення закордонного досвіду та впровадження кращих практик.

Зважаючи на це, запропоновано наступні заходи для розвитку фандрайзингу в системі вищої освіти України:

- перегляд нормативно-правової бази з метою спрощення процедур та забезпечення більшої ефективності проведення фандрайзингу;
- надання більшої автономії навчальним закладам, в тому числі для самостійного вибору виду, джерела та стратегії фандрайзингу;
- проведення закладами вищої освіти публічних заходів для підвищення власної впізнаваності. Це дозволить піднятися у рейтингу потенційних донорів та інвесторів, що сприятиме додатковому залученню коштів;
- побудова міцних, довгострокових зв'язків зі випускниками закладів;
- популяризація та розвиток культури благодійності та меценатства у суспільстві, що можна досягнути за допомогою проведення інформаційно-просвітницьких кампаній.

Отже, в умовах обмеженого державного фінансування в галузі освіти, фандрайзинг виступає важливим інструментом для залучення додаткових ресурсів. Іншими країнами вже доведено ефективність використання фандрайзингу для вирішення фінансових проблем закладів вищої освіти та отримання необхідних ресурсів для науково-дослідницьких, соціальних та інших проєктів. Такий досвід є корисним для України, зокрема при виборі стратегії фандрайзингу та побудові довгострокових відносин з потенційними донорами.

Для успішного розвитку фандрайзингу в Україні, потрібно не лише надавати закладам вищої

освіти автономію, обирати оптимальну модель розвитку та будувати довгострокові відносини з потенційними донорами, але й формувати культуру благодійництва, залучаючи до цього процесу як державу, так і звичайних громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кобушко Я. Фандрайзинг для фінансування закладів вищої освіти. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. № 1. 2020. С. 132-140.
2. Красуля А. Перспективи використання американського досвіду фандрайзингової діяльності: монографія. Суми. 2017. С. 46-94.
3. Voluntary Support of Education Key Findings, 2020-2021. URL: <https://www.case.org/resources/voluntary-support-education-key-findings-2020-21>

Солоненко Юлія Валеріївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва та корпоративної економіки, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, e-mail: u.solonenko@donnu.edu.ua

Solonenko Yuliia V., Candidate of Science (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship and Corporate Economics, Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, e-mail: u.solonenko@donnu.edu.ua